

C 23904

A MAGYAR KIRÁLYI ERZSÉBET TUDOMÁNYEGYETEM
1929/30. TANÉVI IRATAIBÓL.

II. FÜZET.

EX ACTIS UNIVERSITATIS SCIENTIARUM REGIAE
HUNGARICAE ELISABETHINAE
ANNI MCMXIX—XXX.

FASCICULUS II.

DICSŐÜLT ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKÉRE
1929. NOVEMBER 19-ÉN TARTOTT

ÜNNEPÉLYES EGYETEMI KÖZGYÜLÉS.

CONVENTUS GENERALIS SOLENNIS IN MEMORIAM
DIVAE OLIM ELISABETH REGINAE
DIE XIX. NOVEMBRIS ANNI MCMXXIX CELEBRATUS.

MCMXXX.

DUNÁNTÚL KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSETT

Tartalomjegyzék.

	Oldal
DR. WESZELY ÖDÖN Rector Magnificus megnyitó beszéde: Megemlékezés Erzsébet királynéről	5
DR. FENYVESSY BÉLA egyetemi nyilvános rendes tanár emlékbeszéde: Megemlékezés dr. Heim Pálról, egyetemünk volt professzoráról és rektoráról	11

I.

DR. WESZELY ÖDÖN

RECTOR MAGNIFICUS

ELNÖKI MEGNYITÓ BESZÉDE

MEGEMLÉKEZÉS ERZSÉBET KIRÁLYNÉRÓL.

ORATIO

IN MEMORIAM REGINAE ELISABETHAE

QUA INITIUM CONVENTUS SOLLEMNIS FECIT

DR. EDMUNDUS WESZELY

RECTOR MAGNIFICUS.

Tisztelt Közgyűlés!

Egyetemünk hagyományai szerint, ma, november 19-én, Erzsébet napján, ünnepi közgyűlésre gyűltünk össze, mert mi ezt a napot egyetemünk nevenapjának tekintjük.

Egyetemünk nevét Erzsébet királynétól kapta s Tanácsunk már az egyetem alapítása évében, Pozsonyban, elhatározta, hogy ezt a napot minden esztendőben azzal ünnepli meg, hogy megemlékezik Erzsébet királynéről, s ez alkalommal egyik kartársunk bemutatja legújabb tudományos dolgozatát.

Az idén az egyetemi Tanács azt határozta, hogy ez a tudományos dolgozat korán elhunyt, volt kartársunk és rektorunk, dr. Heim Pál emlékének legyen szentelve, s az ő tudományos munkásságát méltassa. Ennél méltóbb ünnepi értekezést ezen a napon be sem mutathatnánk.

A magyar nemzet kiválóságainak sorsát szemlélve, mindenkor fájdalom szorítja el lelkünket, mert mindegyikük életében ott van a tragikus vonás, mintha ez a nagyság és kiválóság elmaradhatatlan kísérője volna.

Ott van ez a tragikum Heim Pál sorsában, s ott van ez a tragikus vég Erzsébet királyné döbbenetes halálában is. De előre veti az árnyékát már előbb is az ő bús, magányos bolyongásain.

Kétségtelenül rendkívüli nő volt Erzsébet királyné. A szépség, fiatalság, szellemesség teljes ragyogásában vonult be a királyi trónra, egy boldog jövő gyönyörű perspektívájával. Mégis mily sötétre fordult mindez a fény és ragyogás! Királyi nő volt nemcsak akkor, midőn dicsőségben és fényben ragyogott, hanem királyi maradt akkor is, midőn a sorscsapások egymás után sujtották érzékeny szivét. Nem panaszkodott, magába zárta fájaldalmát, nem kért vigaszt sen-

kitől, nem sírta el dalban fájdalmát, nem írta meg levélben, naplóban vagy emlékiratokban az ő nagy lelki megrázkódtatásának mozzanatait, hanem elment messze vidékre, a klasszikus görög földre, majd Svájc hótakart bércei közé, s mint magányos hattyú, némán, de méltóságosan siklott tova hangtalanul a megrázó sötét halál felé a Genfi tó partjain.

A magyar szívekben úgy él az ő emléke, mint aki a magyar nemzet leghívebb barátja és legmelegebb szívű pártfogója volt oly körökben, ahol a magyarság nem találkozott rokonszenvvel. Egész legendakör keletkezett körülötte, költők megénekeltek, festők megfestették, regényírók megírták mindazokat a történeteket, melyek Erzsébet királyné szeretetét mutatják a magyar nemzet iránt. S a magyar nemzetnek jól esett az a gondolat, hogy van valaki, aki őt pártolja, panaszát meghallja, ki vágyainak teljesülését előmozdítja, s nemzeti ábrándjai felett mint védőangyal őrködik.

Ez a kapcsolata a magyarsággal a kiegyezés alkalmával kezdődik. A kiegyezés, Deák Ferenc nagy műve, nem talált azonnal oly kedvező fogadtatásra a magyar szívekben, mely biztosította volna az országgyűlésen annak síma elfogadását. Erős ellenzékkel kellett küzdenie a Deák-pártnak, hogy a kiegyezés létrejöhessen, mert a magyarság szívéen még élénken sajogtak a sebek, melyeket a szabadságharc leverése, a legjobb hazafiak kivégzése, az abszolutizmusnak elkese-rítő uralma ütött. Ezért szinte költői gondolat volt, hogy a legszebb és legragyogóbb királynét ezekben a napokban elhozták Budára, hogy megnyerje a magyar nemzet szívét és rokonszenvét, és feledtesse azt a sok bánatot, melyet a kegyetlen uralom a magyarságnak okozott. Nem hiszem, hogy ez a gondolat az udvari körökből eredt volna, úgy vélem, inkább az idősebb Andrássy Gyula gróf ötlete volt.

Szemtanútól, Horváth Boldizsártól, a hatvanhetes kabinet igazságügyminiszterétől tudom, milyen nagy hatással volt Erzsébet királyné lejövetele Budára, s az udvari estélyen hogyan hódoltak be a legintranszigensebb ellenzéki vezérek az ő királyi egyénisége, megjelenése, okossága, jó-sága és szellemessége előtt. A királynénak minden vezető-emberhez volt nyájas szava, s a legkonokabb ellenzéki

vezér, Nyáry Pál, szinte elbűvölten a királyné nyájasságától, lerakta fegyvereit.

A királyné megtanult magyarul, figyelemmel kísérte gyermekeinek magyar nyelvi tanulmányait, s fiával, Rudolf trónörökössel magyarul levelezett.

Minő kedves képek jutnak eszünkbe, ha arra gondolunk, hogy az irodalom és művészet milyen mozzanatokat örökített meg életének ebből a korszakából!

A királyné Budára jön lakni, hogy itt születhessen következő gyermeke, s egészen magyarrá legyen. Mária Valéria főhercegnő Budán született.

Milyen kedves gondolat volt a királynétól az, melyet Jókai leír, s utána Mikszáth Kálmán Jókai életrajzában meleg humorával megaranyoz.

A királyné nagy gyönyörűséggel olvasta Jókai regényeit, s látni kívánta a nemzet nagy regényíróját. Midőn őt Jókai meglátogatta, karjára vette a kis magyar főhercegnőt, s megmutatta neki. Milyen megható és gyöngéd vonás egy királynétól, aki egyúttal anya is. De milyen finom lélekre vall, mert ime, a királyné érzi, hogy költővel áll szemben, akinek az ily gyöngéd figyelem nagyobb jutalom bármily szertartásszerű kitüntetésnél.

A képzőművészeti múzeumban két kép tanuskodik arról, hogy a királyné a magyar nemzetet megértette és szívébe zárta. Egyik kép azt ábrázolja, hogy az 1885.-i budapesti kiállítás alkalmával a királyné a városligeti királyi pavillon cukrászatában cigányzenét hallgat. Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy megszerette a magyar dalt és megértette azt, amit ez a magyar dal kifejez.

A másik kép még ismertebb: Erzsébet királyné Deák Ferenc ravatalánál. Milyen megható, hogy a királyné személyesen teszi le koszorúját a haza bölcsének koporsója előtt, s ezzel kifejezi, mily nagyra becsülte azt a férfiút, akiben megtestesült a magyar becsületesség, a magyar józanság, a magyar mértékletesség, s aki nemcsak hivatalosan képviselte a magyar nemzet óhajításait, hanem valóban képviselte a magyarságot, mert a magyar jellem legszebb és legnemesebb vonásai benne jutottak kifejezésre.

Ime, ily apró epizódokból alakult ki a magyar nemzet lelkében az a kép, mely ma mint szent hagyomány él a magyarság legszélesebb rétegeiben. Ez a kép alkalmas arra, hogy a magyarságot egy nagy gondolatban összefűzze, s a magyarság benne a maga nemes tulajdonságainak s a maga nagy értékeinek az elismerését lássa. Ezért ápolnunk kell Erzsébet királyné emlékét, még akkor is ápolnunk kell ezt a hagyományt, ha a történetírás hideg kritikája előtt egyik vagy másik adat meg nem állana, s csak legendás történeteknek bizonyulna, mert ezek mind a magyarság szívéből fakadt költői alkotások, melyek számunkra és az utódok számára nemzeti erőforrást jelentenek.

Midőn tehát egyetemünk minden esztendőben felújítja Erzsébet királyné emlékezetét, erőt akar meríteni a multból a jövő számára, s a nemzeti érzést akarja ápolni s ébren tartani, mint szent Vesztatüzet.

Ezzel az érzéssel eltelve, megnyitom mai ünnepi közgyűlésünket, s felkérem dr. Fenyvessy Béla nyilvános rendes tanár urat, hogy előadását megtartani sziveskedjék.

II.

DR. FENYVESSY BÉLA

EGYETEMI NY. R. TANÁR EMLÉKBESZÉDE:

MEGEMLÉKEZÉS DR. HEIM PÁL RÓL,

EGYETEMÜNK VOLT PROFESSZORÁRÓL ÉS RECTORÁRÓL.

ORATIO

HABITA IN MEMORIAM PAULI HEIM

ANTEA PROFESSORIS ET RECTORIS UNIVERSITATIS NOSTRAE

DR. ADALBERTI FENYVESSY

PROFESSORIS PUBLICI ORDINARIJ.

①

Tisztelt Közgyűlés!

Alig két hónapon belül kétszer vettünk búcsút Heim Páltól. Először egy verőfényes szeptemberi délután a pécsi vasúti állomáson. Ő kerülni akarta a feltűnést és azért csak kevesen kísérték ki; klinikájának orvosi kara és védőnői és néhány jó barátja, akik véletlenül tudták meg, mikor utazik Budapestre, hogy átvegye ottani klinikáját. Bár bensőleg elfogódva, mosolygó arccal búcsúztunk ő is, mi is. Hiszen úgy volt, hogy a megválás nem végleges, mert ígérte, hogy nem hagyja megszakadni azt a meleg és szoros köteléket, amely őt a pécsi egyetemhez és Pécs város közönségéhez fűzte. És örült ő és örültek barátai is, tudva azt, hogy útja, amelyre a budapesti orvosi kar szives hívására indult, tágasabb munkakör, nagyobb feladatok felé viszi. Heim Pál lelkesedéssel, nagy tervekkel és azzal a nemes szándékkal eltelve vette át budapesti tanszékét, hogy a nagy tradíciók nimbuszával övezett ezen pozíciót méltóan fogja betölteni és továbbfejleszteni. Fájdalom, mindezt nem válthatta be. Néhány heti izgalmas, túlfeszített munka után, különben is megviselt szervezete nem tudott ellenállni hivatása teljesítése közben szerzett súlyos betegségének. Elérkezett a második búcsúzás ideje. De most borús, szomorú késő októberi nap volt. A Kerepesi-temetőben beláthatatlan tömeg állta körül Heim Pálnak virágerdővel borított koporsóját és mikor elindult vele a kocsi, ezúttal utolsó útjára, némán, sápadtan, a viszontlátás reménye nélkül kísérté őt barátainak és tisztelőinek, aggoknak és fiataloknak, férfiaknak és nőknek gyászbaborult, könnyező serege. Kevés embert sirattak meg többen és őszintebben, mint őt.

Abban az időben, amikor a fiatal Heim Pál befejezte orvosi tanulmányait és elhatározván, hogy gyermekorvos lesz, a nagyhírű Bókay János professzor mellé szegődött, a gyermekgyógyászat tudománya egy új irányban hatalmas lendületet vett. Ekkor kezdték megalapozni Németország néhány klinikáján a csecsemőgyógyászatot, mint a gyermekorvostannak külön és azóta oly hatalmasra fejlődött ágazatát. A fiatal orvosban már ekkor megmutatkoztak azok a tulajdonságok, amelyek későbbi sikereinek is főtényezői voltak. A fontos nagy problémák és feladatok biztos meg-látása, az odavezető útnak gyors felismerése és azután habo-zás nélkül, erős akarattal való követése. Heim Pál meg-ismerve a csecsemőorvostan terén Németországban történő kutatások jelentőségét és a kutatók egyik legjelesebbjének, Czerny professzornak nevét, hajlamát követve, gyors el-határozással lemondott a budapesti Stefánia-kórházban reá-váró előmenetelről, megvált mesterétől, akinek kiválóságát akkor és azóta is mindvégig tisztelettel ismerte el és becsülte meg, és rövid bécsi tartózkodás után Czerny prof-fesszornak breslaui klinikájára ment.

Ott, az akkor még kicsi klinikán nagy dolgok történtek abban az időben. Akkortájt kezdett kialakulni az a belátás, hogy a csecsemő nem kicsinyített, tökéletlen mása a felnőtt embernek, hanem valami egészen más, de a maga nemében szintén tökéletes lény. Szervezetének alkotása és működése és ennél fogva megélhetésének és egészségének feltételei mindenképen, de különösen táplálkozása tekintetében egészen eltérők a felnőttekéől. Egészen új probléma volt tehát a csecsemő-szervezet sajátosságainak megismerése; meg kel-lett alkotni, mert nem volt meg, a csecsemőkör élettanának és különösen a csecsemők táplálásának és anyagforgalmá-nak tudományát, hogy ezen alapokon felépíthető legyen a csecsemőhalálozás elleni védekezés új rendszere. Ebbe a munkába kapcsolódott be Breslauban a fiatal magyar orvos, aki azután rövid idő alatt teljes értékű s mindenki által megbecsült és kedvelt munkása lett és maradt mindvégig a modern gyermekorvosi iránynak. A Breslauban szerzett ismeretekkel és impulzusokkal megrakodva, miután még Franciaország és Svájc kiváló gyermekorvosainak munka-

irányát is megismerte, 1901-ben hazatért, hogy most már önálló munkakörben a magyar gyermekek javára értékesítse tudását. Az irgalmasrendiek budai kórházának gyermekosztályát vette át. A most következő években ez az osztály lázas tevékenység és gazdag tudományos produktivitás színhelye volt. Egymás után jelentek meg Heim Pál tudományos dolgozatai, amelyek mindig hoztak valami újat és érdekeset, egy-egy nevezetes lépéssel vitték előre a csecsemőorvostan tudományát. Cikkeire és előadásaira felfigyeltek a szakemberek itthon és külföldön. Heim Pál nevét kezdték itt és amott tisztelettel emlegetni; orvosi gyakorlata a közönség bizalmának jeleként gyorsan terjeszkedett.

Nem kell szorosán vett szaktársának lennem, hogy megítélhessem Heim Pál azon vizsgálatainak abszolút értékét, amelyeket ebben az időben a csecsemőkor emésztési zavaraira vonatkozólag végzett és amelyeknek eredményei nemcsak elméletileg voltak értékesek, de új irányt adtak a csecsemőkor ezen legveszélyesebb bántalmainak gyógyítására, ezer és ezer veszélyben forgó gyermek megmentésére. Ezek közül is leginkább kiemelkedik és legtöbbet emlegetett az alimentáris intoxicatió nevű súlyos kórkép okára vonatkozó tanulmányainak sorozata, amelynek eredményeképpen felismerte, hogy ennek a betegségnek nem az a leglényegesebb része, ami a bélzavarokban mutatkozik, hanem a szerveknek a vízvesztés, illetve a víz helytelen eloszlása következtében beálló kiszáradása: az exsiccatio. Ennek a tudományos megismerésnek logikus következménye volt a bajnak újszerű orvoslási módja sóoldatokkal. De Heim Pálnak is tapasztalnia kellett, hogy az orvostudomány terén lassan érnek a vetések. Felfedezése körül külföldön élénk vita indult meg. Ő bizonyos lévén dolgában, nyugodtan nézte a vélemények harcát és tehette is, mert kereken 20 esztendővel később a nyugvópontra jutott vita az ő teljes győzelmével végződött. A közelmúltban a német gyermekorvosok egyik kongresszusán régi ellenzői egymás után hajtották meg Heim Pál előtt az elismerés zászlaját és ma az ő általa megállapított tételek az egész világ gyermekorvostani tankönyveiben ezen tudomány alapvető, kétségbe nem vonható alkatrészei között szerepelnek. Hasonlóképpen nevezetese

Heim Pálnak a gyermekorvostan egyéb területein végzett kutatásai, amelyeket ismertetni nem lehet feladatom, csak megemlítem klasszikusan szép vizsgálatait a vitaminkérdésről, a csecsemőkor belső szekréciójáról, a világrahozott vér-bajról és végül mintegy hattyúdalát: a tüdőgyulladásról szóló vizsgálatait. A sors különös akarata volt, hogy Heim Pált épen ez a betegség vitte sírba, amelynek kutatására és gyógyítására annyi munkát szentelt.

Heim Pál tudományos munkássága meghozta neki a tudóst megillető sikereket itthon és külföldön egyaránt. Ennek jeléül lett korán magántanár a budapesti egyetemen, majd a pozsonyi, illetőleg a pécsi és végül a budapesti egyetem nyilvános rendes tanára és ezért lett a Szent István-akadémiának is tagja.

A német tudományos világ, amely ugyan rendszerint lelkiismeretesen számon tartja a kisebb országok tudósait is, de csak kivételesen fogadja el őket egészen egyenértékű tekintélyeknek, Heim Pált ilyennek tartotta s ennek jeléül meghívta két előkelő szaklapjának, a Monatschrift és az Archiv für Kinderheilkunde szekesztőségébe, megválasztotta a Deutsche Gesellschaft für Kinderheilkunde vezetőségébe és a közelmúltban, amikor a magyar egyetemi tanárok breszlai látogatása alkalmával ott előadást tartott, melegen ünnepelte.

Heim Pál tudományos sikereinek alapját kiváló tehetségén kívül az elméleti tudományokban való jártassága képezte. Ezek haladását folytonosan figyelemmel kísérte. Hogy csak egy példát említsek: még néhány évvel ezelőtt, tehát olyan korban, amikor a legtöbb ember érdeklődése és szellemének befogadó képessége a rendes foglalkozásától távolálló és nagyon elvont ismeretek iránt megcsökken, ő hónapokon keresztül szorgalmas diák módjára késő éjjeli órákban is rendszeresen tanult, hogy megismerje az elméleti és kolloidchemia legújabb állását.

Ha Heim Pál lelkes és eredményes kutató tudós volt, ép oly nagy, sőt talán még nagyobb volt, mint klinikus, mint orvos. Orvos volt a szó legjobb értelmében és reáillett e két mondás: hogy a jó orvos nemcsak tudós, hanem művész is és hogy csak jó ember lehet jó orvos. Ő művésze volt fog-

lalkozásának, mert meg volt benne a művész lelkesedése hivatásáért, minden szépért és jóért való hevülése, intuíciója, az igazán nagy orvosoknak ez a ritka tulajdonsága, mely őt olykor komplikált kóresetekben is a helyzetnek meglepetésszerűen gyors és biztos megítélésére képesítette. És hogy jó ember volt, azt talán még többen érezték és tudták, mint ahányan az ő tudományos értékét ismerhették. Aki valaha látta őt szerető gonddal virrasztani egy súlyos beteg kis gyermek ágya mellett, aki látta arcát felderülni a javulás első jeleire, és vidám pajtásként tréfálkozni kis pácienseivel, aki látta, hogyan érti a gyermekéért aggódó anya gondját és fájdalmát és hogyan tud lelkébe bizalmat és reményt önteni, annak meg kellett éreznie, hogy ez nem a foglalkozással felvett modor dolga, hanem egy melegen és mélyen érző szív őszinte megnyilvánulása. Heim Pál a saját gondjával-bajával senkit sem szeretett terhelni, de elemében volt, ha aranyos kedélyével, ártatlan tréfával másokat felvidíthatott.

Am jósága nem volt gyengeség. Ő egész férfi volt, szigorú, sőt kemény is tudott lenni, ha kellett. Szigorú, sőt kegyetlen volt pedig elsősorban önmagával szemben. Életbevágó nagy kérdésről, vagy a mindennapi élet apró teendőiről lett légyen szó, vállalt kötelességét a végső konzekvenciáig teljesítette. Így láttuk őt bevonulni a világháború kitörésekor és látták bajtársai a lövészárkok poklában kitartani mindaddig, míg súlyos betegen kórházba került.

Ugyanilyen odaadással teljesítette kötelességét akkor, amikor az Erzsébet tudományegyetem tanári karának bizalma őt a rektori székbe emelte az 1921/22.-ik tanévre, azon küzdelmes évek egyikére, amikor ennek az egyetemnek létéért úgyszólván mindennap újból kellett a harcot megvívni. Az Erzsébet-egyetemből akkor valóban alig volt meg több, mint az eszme és egy erős akaratú, történelmi felelősségének egész súlyát ismerő tanári kar, amely ezt az eszmét bármely súlyos egyéni áldozatok árán sem hagyta cserben. A rektori állással akkor nem járt dísz, de mérhetetlen felelősség, gond és munka és bizony nem ritkán megaláztatás is. Heim Pál mindezt vállalta és latba vetve minden erejét, idejét, meg orvosi tevékenységével szerzett egyéni

súlyát és népszerűségét egy kritikus éven átmentette egyetemét.

Szigorú kötelességtudással vezette klinikáját is. A kötelességteljesítést azonban kíméletlenül megkívánta másoktól is, munkatársaitól, a klinikai orvosoktól és ápolónőktől. Így tanítással, példaadással, jóssággal, de ha kellett szigorúsággal sikerült Heim Pálnak kiváló tanítványokat nevelni és aránylag rövid tanári működése alatt gyermekorvosi iskolát teremteni.

Mint előadó tanár is legjobbjaink közé tartozott. Előadásai gondosan ki voltak dolgozva, de nem szónoki sikerre törekedett, hanem didaktikai eredményre. Temperamentumos, közvetlen előadásával le tudta kötni hallgatói figyelmét és felkelteni érdeklődésüket a tárgy iránt. Fáradhatatlan volt a gyakorlati oktatásban, új és új tanítási módok és alkalmak kitalálásában, mert meggyőződése volt, hogy nemzeti bajunkon, nagy gyermekhalandóságunkon csak úgy tudunk javítani, ha minden orvos alapos gyermekgyógyászati ismerettel megy ki a gyakorlatba.

Az ifjúság iránti érdeklődése nem szorítkozott tanításukra. Állandóan résztvett és vezető szerepet vitt társadalmi alakulataikban és atyai szeretettel azon volt, hogy őket hazafias és erkölcsös felfogásukban és magatartásukban megerősítse és ügyes-bajos dolgaikban segítse.

Élete egyik nagy feladatának ismerte az anya- és csecsemővédelmi intézmények továbbfejlesztését és irányítását. Mint a Stefánia-szövetség orvosi osztályának elnöke és mint a gyermekvédelem országos biztosa szervezett, lelkesített, oktatott városban és falvakban, lelkesedésével munkatársakat tudott toborozni és fanatizálni. Ennek a tevékenységnek eredményeképp már néhány évi működése után sikerült Pécs város csecsemőhalálozását oly mélyre szállítani le, aminőre alig volt eddig példa hazánkban. Már tető alatt van és befejezésre vár a pécsi anya- és csecsemőotthon és a napokban megnyílik Baranya-vármegye egyik kicsiny egykés falujában a Stefánia-szövetség épülete, melyet hamarosan több hasonló intézmény fog követni. Mindezek új, erős várai lesznek a gyermekpusztulás elleni harcnak és maradó emlékei Heim Pál munkásságának.

Heim Pál áldásos életének zenitjén távozott el körünk-
 ből. Két gyermekorvosi tanszék maradt utána árván és mér-
hetetlen sokat vesztettek tanártársai, tanítványai, betegei
és a magyar paediátria tudománya. Az emberi lélek meg-
 nyugvást kereső igyekezetével elmondhatjuk, hogy Heim
 Pál élete szép és boldog volt. De megnyugvásunk csak
 tunyóság leplezése volna, ha egyúttal nem ismernők fel és
 nem vállalnók egész szívvel iránta való tartozásunkat. E
 tartozásunk pedig abból áll, hogy az a szellem, amelyben ő
 működött, tovább éljen mindazokon a területeken, amelyek-
 nek életét szentelte, és hogy az általa megkezdett munka
 beteljesedjék.

Heim Pál abban a meghatóan szép levelében, amely-
 lyel a pécsi egyetem orvosi karától elbúcsúzott, többek
 között ezeket írta: „Igérem, hogy az Erzsébet tudomány-
egyetemről soha, semmi körülmények között meg nem feled-
kezem és boldog leszek, ha ezt tettekkel be is tudom bizo-
nyítani“. E szép szavak viszhangjaként szálljon felé a síron
 túl, fel a magasságokba ígéretünk: Heim Pál, drága barát-
 unk, mi Téged soha el nem felejtünk és boldogok leszünk,
ha ezt tettekkel be tudjuk bizonyítani.

↓ Zárás

NICOLAI MORTYI DE NAGYBÁNYA
 DIE XXV FEBRUARII ANNI MCMXXV
 CONSTATUS

